

Ocena rozprawy doktorskiej mgr Pawła Czeakańskiego, sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej – sztuki piękne i konserwacja dzieł sztuki, wszczętym przez Radę Dyscypliny Artystycznej Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu.

Pan Paweł Czeakański urodził się w 1989 roku w Lublinie. Studia magisterskie rozpoczął na kierunku Malarstwo na Wydziale Malarstwa i Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu w roku 2008. Po roku kontynuował studia na Kierunku Rzeźba w tej samej uczelni, którą ukończył dyplomem z rzeźby w pracowni prof. Janusza Kucharskiego w roku 2014.

Doświadczenie pedagogiczne, działalność organizacyjna i wystawiennicza.

Mgr Paweł Czeakański został zatrudniony na stanowisku asystenta technicznego w pracowni odlewnictwa w Katedrze Technik Rzeźbiarskich Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu w 2016 roku. Od 2018 roku do chwili obecnej pracuje na stanowisku asystenta, w tej samej Katedrze Technik Rzeźbiarskich, w pracowni rzeźby dla I roku Ceramiki oraz I roku Szkła. Na rzecz uczelni wykonuje szereg prac organizacyjnych. Redaguje katalogi (w tym 2 katalogi *Młoda Rzeźba* 2020 i 2022), przeprowadza konsultacje dla kandydatów na kierunek Rzeźba w 2019, 2021 i 2022 roku. W latach 2016-2022 był odpowiedzialny za organizację corocznych dni otwartych w pracowni odlewnictwa, jak również za organizację warsztatów odlewniczych, odbywających się w ramach Festiwalu Wysokich Temperatur. Ponadto recenzuje prace magisterskie, a od roku 2019 sprawuje opiekę nad kołem naukowym *Forma*. Z powierzanych mu licznych obowiązków wywiązuje się bez zarzutów, znajdując również czas na intensywną działalność twórczą.

Mgr Paweł Czeakański jest autorem siedmiu wystaw indywidualnych, które miały miejsce w znaczących galeriach i centrach kultury Wrocławia, Opola i Świdnika.

Do tego dorobku doliczyć należy pokaźną liczbę wystaw zbiorowych. Do roku 2022 było ich ponad 50. To kilka a nawet kilkanaście wystaw rocznie, które obejmują zarówno lokalne pokazy, jak również te, które odbyły się w znaczących galeriach i instytucjach kultury w Polsce i poza jej granicami (USA, Anglia, Niemcy, Czechy, Węgry, Ukraina, Słowacja, Rumunia). Szczegółowa lista wystaw indywidualnych i zbiorowych została dołączona przez Kandydata do dokumentacji.

Ponadto mgr Paweł Czeakański aktywnie uczestniczy w sympozjach, festiwalach, warsztatach i konferencjach.

Brał udział w pięciu edycjach Międzynarodowego Sympozjum Sztuki *Było jest i będzie*, w trzech edycjach Festiwalu *Podwodny Wrocław*, realizowanych w Centrum Kultury Browar Mieszczański, oraz w dwóch edycjach *Surwiwalu* w roku 2018 i 2021.

Pozostałe wydarzenia są związane z odlewniczą pasją artysty. Uczestniczył w 7 edycjach Festiwalu Wysokich Temperatur, organizowanych przez ASP we Wrocławiu w latach 2014-2021. W roku 2017 brał udział w Międzynarodowym Sympozjum Odlewniczym w Bańskiej

Bystrzycy na Słowacji. Ostatnim wydarzeniem była międzynarodowa konferencja zorganizowana w Berlinie w 2022 roku.

Jego twórczość stała się rozpoznawalna i doceniana przez kuratorów, krytyków i jurorów konkursów. Świadczą o tym przyznane mu wyróżnienia za osiągnięcia artystyczne.

W 2015 roku przyznano mu wyróżnienie w konkursie na medal i małą formę rzeźbiarską - *Wrocław Europejska Stolica Kultury*. W roku 2016 otrzymał wyróżnienie w VI Przeglądzie Młodej Sztuki *Świeża Krew*, który odbył się w Galerii *Socato* we Wrocławiu, oraz wyróżnienie w konkursie *Konfrontacje Sztuki*, Galeria *Test* w Warszawie.

W roku 2022 został nominowany do prestiżowej Nagrody Kulturalnej *Warto 2022* w kategorii Sztuki Wizualne.

Twórczość artystyczna

Artystyczne credo mgr Pawła Czekańskiego wprowadza nas w obszar zainteresowań i poszukiwań formalnych, opartych na działaniach czytelnych w świadomości ogólnej, symboli i odwołań kulturowych. Jego realizacje są efektem reakcji na bardzo aktualne i palące problemy, wynikające z niepoahamowanej ekspansji człowieka wobec natury, planety i jego dominacji wobec innych stworzeń. Artysta opowiada o absurdach świata współczesnego, poszukując wciąż nowych środków wyrazu. Jego realizacje bywają przewrotne, czasem ironiczne, innym razem oparte są o filozofię fatalizmu. W swoich pracach posługuje się obiektem, przedmiotem, którego funkcja w przekazie jest symboliczna lub metaforyczna.

Zanim nastąpiła wyraźna deklaracja artysty, zajmującego jednoznaczne stanowisko w sprawach ekologii, przyszłości planety i katastrofy klimatycznej, prace miały niejednokrotnie charakter rzeźbiarskich żartów i zaskakujących widza zestawień formalnych. Często stosowanym materiałem był metal, a metodą pracy technologie odlewnicze, które opanował do perfekcji. Jednak naturalna ekspresja i barwa metali nie satysfakcjonowały rzeźbiarza, który zaczął wykorzystywać stosowane techniki do utrwalenia kształtu i faktury rzeźby, ale powierzchnie odlewów zaczął malować farbami doskonale imitując inne naturalne materiały. Tak powstały prace: *Domek dla ptaków* skonstruowany z kromek chleba i odlany w aluminium w 2018 roku, żeliwne *Rysunki na chlebie* z 2018 roku, doskonale oddający materię skórki pomarańczy, cytryny i jabłka - tryptyk *Owoce* z 2021 roku, a także *Płaczące słoneczniki* z 2020 roku i wiele innych.

Obserwacje zmian zachodzących we współczesnym świecie, w kontekście katastrofy klimatycznej skłaniają go do refleksji i zmiany strategii artystycznej, oraz poszerzenia języka wypowiedzi artystycznej. W ostatnich latach dotychczasowe środki wyrazu poszerza o fotografię i realizacje video. Z pracowni, która stała się dla niego wyraźnie zbyt ciasna - wychodzi w otwartą przestrzeń, wykorzystuje naturalny pejzaż jako scenę do swoich performatywnych akcji i wielkoformatowych fotografii. Tak powstały realizacje fotograficzne: *Panorama* z 2020 roku, dwie wersje *Klimatyzacji* z 2020 roku, oraz film dokumentujący performatywne działanie *Pomogę Ci zimo* z 2022 roku.

Artysta skłania do refleksji, prowokuje do namysłu, burzy i podważa utarte przekonania o nieograniczonych możliwościach sprawczych człowieka. Pytania o zakres ludzkiej sprawczości i odpowiedzialności w epoce antropocenu, w której obserwujemy aktywne

ingerowanie człowieka w procesy mające wpływ na geologiczną ewolucję planety, są niezwykle istotne.

Wyczuwam je w najnowszych realizacjach Pawła Czeakańskiego, w których skupia się na skutkach katastrofy klimatycznej, włączając się w coraz mocniejszy głos, ale wciąż niewystarczająco mocny krzyk, mający na celu wywołanie konkretnych działań, by ochronić naszą planetę. Ochronić przed katastrofą i wziąć odpowiedzialność za losy przyszłych pokoleń.

Za początek swoich rozważań na temat katastrofy klimatycznej uważa wystawę indywidualną w Galerii Aneks przy Galerii Sztuki Współczesnej w Opolu w 2021 roku. Czeakański lokuje swoje działania w sztuce postkrytycznej i z dużą świadomością sięga po środki wyrazu, charakterystyczne dla sztuki krytycznej.

Opinia o części opisowej rozprawy doktorskiej

Praca doktorska mgr Pawła Czeakańskiego została przygotowana pod opieką promotorską Prof. ASP dr hab. Michała Staszczaka. Promotorką pomocniczą rozprawy doktorskiej jest dr Anna Bujak.

Tytuł rozprawy doktorskiej ***Świat Zabaw. Egzystencjalizm w czasach antropocenu w kontekście sztuki postkrytycznej.***

Właściwy dobór bibliografii do napisania pracy teoretycznej jest bardzo istotny. Teoria podsyca wyobraźnię. Dla Czeakańskiego staje się impulsem do powstania prac, a także pomaga sprecyzować temat rozprawy doktorskiej.

Z bogatej bibliografii, wybrałem kilka tytułów:

Na szczytach rozpacz, Zarys rozkładu, Ostatnie trzy minuty, Koniec Końca Świata, Cała nadzieja w apokalipsie, Sztuka podziemi, Co robić przed końcem świata?

Celowo pominąłem autorów wymienionych pozycji, by skondensowany tekst złożony z samych tytułów, wybrzmiał mocniej i zbudował pesymistyczno-katastroficzny nastrój. Okazuje się, że ta depresyjna tematyka - jak wskazuje twórczość wielu wybitnych artystów, filmowców, pisarzy – może być i jest twórcza. Artystyczna wyobraźnia potrafi czerpać energię również z takich źródeł.

Część teoretyczna rozprawy doktorskiej mgr Pawła Czeakańskiego składa się z czterech rozdziałów, a każdy z nich zawiera po kilka podrozdziałów. Rozdział pierwszy autor w całości poświęca zagadnieniom filozofii egzystencjalnej, poszukując wiedzy na temat ludzkiej kondycji w czasach kryzysu, w kontekście przemijania i śmierci. Omawia filozofię Kierkegaarda, Martina Heideggera, Jeana Paula Sartre'a, Fryderyka Nietzsche i Emila Ciorana.

Rozdział drugi dotyczy antropocenu, czyli ery człowieka, który jest głównym sprawcą zmian klimatycznych. Autor przytacza fakty, dotyczące kryzysu klimatycznego oraz globalnej sytuacji, w jakiej znalazła się ludzkość, odnosząc się do stosownych wykresów i raportów światowych organizacji, które wystawiły „czerwoną flagę dla ludzkości”. Autor przestrzega przed możliwymi i niebezpiecznymi postawami, które polegają na przekonaniu, że nie ma sensu nic zmieniać, ponieważ jest już za późno.

W rozdziale trzecim mgr Czeakański omawia nurt sztuki krytycznej w Polsce, który pojawił się w okresie transformacji ustrojowej. Wykazuje się bardzo dobrym rozeznaniem tematu i przytacza dzieła i nazwiska artystów współczesnych, krytycznie odnoszących się do rzeczywistości. Szuka początków sztuki ekologicznej i techno-ekologicznej. Podaje ciekawe przykłady wystaw, w których artyści starali się zwrócić uwagę na takie problemy, jak: hierarchia gatunkowa, nadprodukcja, nadmierny konsumpcjonizm. Omawia twórczość wybranych artystów, z których sporą uwagę poświęca największemu krytykowi systemów totalitarnych i autorytarnych - chińskiemu artyście Ai Weiwei, który dokonał redefinicji sposobu funkcjonowania artysty w świecie.

W rozdziale czwartym mgr Czeakański opisuje własną twórczość, omawia i analizuje zrealizowane w ramach doktoratu prace. Stawia egzystencjalne pytania ze świadomością, że sztuka nie rozwiąże kryzysu klimatycznego, ale może sprowokować intensywniejszą dyskusję, pobudzić wrażliwość i wyobraźnię.

Merytoryczna zawartość pracy teoretycznej jest ciekawa, wykazuje dużą wiedzę autora z dziedziny filozofii, sztuki, ekologii i świadczy o szerokich zainteresowaniach artysty. Zawiera bardzo istotne treści, zarówno dla samego artysty jak i odbiorców jego realizacji. Bogata bibliografia, ilość przytoczonych cytatów i źródeł internetowych, z których korzysta, świadczą o dogłębnym rozpoznaniu tematów z obszaru zainteresowań artysty.

Opinia o artystycznej pracy doktorskiej

Na artystyczną część pracy doktorskiej mgr Pawła Czeakańskiego składa się zestaw prac zrealizowanych w różnych technikach. Wszystkie powstały w roku 2022 z natychmiastowej reakcji artysty na najnowsze wydarzenia ekologiczne i polityczne. Składają się na nie obiekty rzeźbiarskie, fotografie oraz praca video.

Zestaw obejmuje następujące prace:

- 1. Konstelacja FY**, fotografia, druk cyfrowy
- 2. Dlaczego zawsze ja?**, stal, farba olejno ftalowa, drewno, wymiary 180 x 50 x 125 cm
- 3. Dance macabre**, stal, farba olejno ftalowa, wymiary 210 x 300 x 80 cm
- 4. I hate sun**, fotografia
- 5. Jak tu ładnie!** - cykl fotograficzny złożony z pięciu prac
- 6. Złodzieje zboża**, 15 minutowa praca video, składająca się z ośmiu półtora-minutowych sekwencji
- 7. Puzzle**, fotografia na puzzlach - 1000 elementów, wymiary 50 x 70 cm,

Konstelacja FY w rzeczywistości jest chyba wielkoformatową fotografią. W autorskiej koncepcji, jest to hipotetycznie nowa konstelacja gwiazdna, układająca się w napis „Fuck You”. To również hipotetycznie możliwa odpowiedź pozaziemskich bytów na oczekiwaną przez ludzkość zewsząd pomoc wobec problemów, które powinna rozwiązywać sama. Nie wiem, co na to Międzynarodowa Unia Astronomiczna, która podzieliła już sferę niebieską na 88 gwiazdozbiorów, ja jednak mam do nowej konstelacji kilka uwag. Analizując wizualny efekt, zastanawia mnie zasadność nadmiernego „wyodrębnienia” nowego gwiazdozbioru na tle innych gwiazd i zbyt regularne rozłożenie „punktów świetlnych”

o identycznej wielkości i mocy. Podoba mi się natomiast zamysł artysty i jego ironiczna refleksja.

Dwie kolejne prace *Dlaczego zawsze ja ?* i *Dance macabre* to kompozycje złożone z przeskalowanych słomek, wykonanych z malowanej stali, doskonale imitujących plastikowe słomki do napojów. Artysta próbuje je upersonifikować, nadając im ludzką skalę i ludzkie pozy. Plastyczna strona *Dance macabre* Czekańskiego nie zawiera w sobie nic makabrycznego. Dopiero refleksja i uświadomienie sobie globalnego problemu, budzi w nas emocje. To reakcja artysty na ogólnoswiatowy problem zaśmiecenia planety plastikowymi odpadami, których natura nie jest w stanie wchłonąć nawet przez 1000 lat. Wszechobecny plastik stał się znakiem rozpoznawczym naszych czasów.

Epokę antropocenu określa się jako epokę wyparcia i krótkowzroczności. Człowiek niechętnie przyjmuje do wiadomości fakt, że ponosi pełną odpowiedzialność za wiele niszczących procesów geologicznych. Przyjmując denialistyczną postawę, najchętniej winą obarcza procesy ewolucyjne i zjawiska pogodowe. „Makbet znużony słońcem” i „Nienawidzę słońca” - to dwa tatuaże, pokrywające niemal całe plecy i pierś artysty. Stanowią one najistotniejszy element kolejnej pracy, która jest fotograficznym dyptykiem pod tytułem *I hate sun*. Tytuł pracy zaczerpnięty został z książki *Zarys rozkładu* Emila Ciorana. To wymagany kadr z przyszłości, w której artysta wciela się w rolę ostatniego żyjącego osobnika na Ziemi. Znużenie słońcem Makbeta jest wyrazem buntu oraz wolności wobec śmierci i bezsensu życia.

Odczuwanie emocjonalnego lub egzystencjalnego niepokoju spowodowanego zmianami w środowisku zrodziły pojęcie „depresji klimatycznej”. Stan niepokoju pogłębiają dodatkowo wydarzenia na wschodniej granicy naszego Państwa – budowanie zasieków i płotu, mających powstrzymać próby forsowania granic przez imigrantów, oraz agresja Rosji na Ukrainę. Wszystko to budzi nasze uzasadnione obawy. To kierunek, z którego może nadejść jakieś bliżej niesprecyzowane, ale bardzo możliwe zagrożenie. Niepokój ten podziela mgr Paweł Czekański, realizując dwie prace - cykl fotograficzny *Jak tu ładnie!*, składający się z pięciu fotografii i pracę pt. *Złodzieje zboża*. Na styku trzech granic: polskiej, ukraińskiej i białoruskiej, przed żniwami, artysta stawia foto-pułapkę na polu dojrzewającej pszenicy, aby zarejestrować potencjalnego sprawcę, mogącego dokonać jej kradzieży, bądź spalenia. W efekcie tego powstaje 15 minutowa praca video, na szczęście - zamiast złodzieja - rejestrująca romantyczny wschód słońca, któremu towarzyszą odgłosy natury rozbrzmiewające wokół zainstalowanej kamery. Realizacja ta, jest reakcją nie tylko na blokadę portów czarnomorskich i palenie zbiorów, ale również, jak sądzę, na wywołany i podsycany w mediach niepokój, związany z kryzysem żywnościowym. Jeden z wielu lęków, towarzyszących epoce antropocenu, to lęk związany z niedoborem żywności i perspektywą głodu. Paradoksalnie, dziś okazuje się, że mamy nadwyżkę zboża i polski rząd, a za nim inne państwa, chroniąc własnych producentów żywności, wprowadzają zakaz importu zbóż z Ukrainy.

W roku 2021 sielankowy krajobraz w dorzeczu Bugu, tuż przy granicy z Białorusią został brutalnie oszpecony 180 kilometrami zasieków z drutu, które miały utrudnić ewentualne sforsowanie granicy. W efekcie stały się mało skuteczną dla ludzi przeszkodą, a za to śmiertelną pułapką dla wielu gatunków zwierząt. Wykonany przez mgr Pawła Czekańskiego zestaw fotografii, jest refleksją autora na temat realiów, w jakich przyszło nam żyć i przestrogą aby nie akceptować i nie przyzwyczajać się do takich sytuacji i widoków. Pamiętamy stosunkowo niedawną euforię tysięcy ludzi, którzy w przypiływie radości i adrenaliny, niemal gołymi rękoma rozebrali żelbetowy Mur Berliński. Wydawało się wówczas, że już nigdy nie będziemy zmuszeni to stawiania podobnych zapór. Niestety, rzeczywistość okazała się inna.

Ostatnią pracą z zestawu, jest fotografia naniesiona na puzzle. Podział tła na 1000 elementów, sugeruje układankę o charakterze interaktywnym i dobrze wpisuje się w temat pracy doktorskiej. Fotografia przedstawia biały rozbłysk, sugerujący bliżej nieokreśloną eksplozję na tle oszczędnego, skandynawskiego krajobrazu. Przetworzona komputerowo fotografia oddaje wyobrażoną przez artystę sytuację zagrożenia planety. Może przywoływać na myśl katastrofę Tunguską. Uderzający wtedy w ziemię meteoryt, uwolnił do atmosfery tysiące ton pyłu, który odbijał światło Słońca schowanego za horyzontem, dając efekt „białych nocy”. Spłonęło wówczas 200 tysięcy hektarów syberyjskiego lasu. Praca jest przestrogą i zwraca uwagę na skutki ocieplenia klimatu, topnienie lodowców i podniesienie poziomu wód oceanów.

Podsumowanie

Anomalie pogodowe, wybuch światowej pandemii, zdarzenia na granicy z Białorusią, atak Rosji na Ukrainę, kryzys ekologiczny na rzece Odrze, to tylko niektóre z powodów fatalistyczno - pesymistycznej tematyki doktoratu mgr Pawła Czekańskiego w dziedzinie sztuki. Poprzez swoją twórczość artysta porusza sprawy niezwykle aktualne i istotne dla przyszłych losów ludzkości i planety. Sztuki krytycznej i postkrytycznej nie można oceniać w kategoriach estetycznych i nie mieści się ona zazwyczaj w obrębie jednej dyscypliny. Takie i podobne działania Ryszard Kluszczyński nazywa „przedmiotami doświadczenia artystycznego”, które posługują się zupełnie innymi środkami wyrazu artystycznego niż te tradycyjne. *Sztuka przestała dążyć do tworzenia estetycznych obiektów, ale do tworzenia sytuacji dogodnych do krytycznego komentowania rzeczywistości* - pisze artysta w autoreferacie. Czekański jest artystą intermedialnym, posługującym się wieloma technikami i szerokim wachlarzem ekspresji artystycznej, aby skłonić do refleksji, sprowokować i wywołać szeroki dyskurs na bardzo ważne dla przyszłości tematy. Oceniając jego twórczość, należy docenić determinację i wyjątkowo konsekwentną postawę wobec podjętej tematyki, oraz strategię i trafność w doborze właściwych środków wyrazu. Same dzieła są natomiast pomostem do naszej podświadomości, gdzie powinna się pojawić głęboka refleksja i chęć działania. Odnajduję te wszystkie, wymienione wyżej elementy w postawie i twórczości mgr Czekańskiego i wysoko oceniam jego dokonania.

Konkluzja

Stwierdzam, że wytyczone przez mgr Pawła Czekańskiego cele zostały osiągnięte, a praca doktorska jest oryginalna i autentycznie przez niego przeżyta. Artysta wnosi w obszar sztuki nową jakość, zarówno w wątku badawczym, jak i autorskich rozwiązaniach, a wiedza, umiejętności i doświadczenie czynią go bardzo cennym i kompetentnym pracownikiem naukowym Wydziału Rzeźby i Mediacji Sztuki ASP we Wrocławiu.

Po zapoznaniu się z dotychczasowym dorobkiem twórczym, a szczególnie z materiałem dotyczącym rozprawy doktorskiej, stwierdzam, że spełnia ona ustawowe wymogi. Wykazuje bardzo dobrą wiedzę teoretyczną w reprezentowanej dyscyplinie artystycznej, a także potwierdza umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy artystycznej. Przedstawiona do zrecenzowania praca doktorska ***Świat Zabaw. Egzystencjalizm w czasach antropocenu w kontekście sztuki postkrytycznej*** w postaci dzieła i części opisowej, które stanowią integralną całość w mojej opinii wnoszą w rozwój dyscypliny sztuki piękne istotny wkład.

Z przekonaniem wnioskuję do Rady Dyscypliny Artystycznej Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu, o podjęcie uchwały o nadaniu panu mgr Pawłowi Czekańskiemu stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej – sztuki piękne i konserwacja.

Z poważaniem

Prof. Jan Szczypka

